

Vertrouwelijke interne risico-inventarisatie t.b.v. paragraaf Weerstandsvermogen en risicobeheersing in de begroting 2017

Inleiding

Deze paragraaf geeft inzicht in (mogelijke) risico's voor de gemeente Alblasserdam en de weerstandscapaciteit om die risico's op te vangen. Dit is een momentopname per oktober 2016. De risico's afgezet tegen de weerstandscapaciteit leidt tot een conclusie over de financiële flexibiliteit en soliditeit van de gemeente Alblasserdam, zijnde het weerstandsvermogen. In de begroting worden de nu bekende risico's gekwantificeerd. Dit dient mede om een meer gefundeerd voorstel te kunnen doen over de (minimaal) benodigde omvang van de algemene reserve. Het zal overigens altijd zo blijven, dat bepaalde risico's lastig of niet te kwantificeren zijn. Daarnaast betreft het altijd een momentopname en deze heeft net als bij iedere risico-inschatting – vooral rondom de kansinschatting – een mate van subjectiviteit in zich.

Het hoofdstuk ziet er als volgt uit: korte beschrijving wat er onder weerstandsvermogen verstaan wordt, vervolgens wordt het begrip risico's gedefinieerd en wordt de opbrengst van de risico-inventarisatie opgesomd. Dit hoofdstuk sluit af met een conclusie rondom het benodigde weerstandsvermogen en de huidige algemene reserve.

Weerstandsvermogen

Het weerstandsvermogen van de gemeente is het vermogen om niet structurele financiële tegenvallers te kunnen opvangen waardoor de taken kunnen worden voortgezet. Het weerstandsvermogen bestaat uit de relatie tussen de weerstandscapaciteit en de risico's waarvoor geen voorzieningen zijn getroffen of verzekeringen voor zijn afgesloten. Het weerstandsvermogen is van belang voor het bepalen van de gezondheid van de financiële positie van de gemeente voor het begrotingsjaar en voor de meerjarenraming.

Risico's

In de begroting en jaarrekening zijn de geraamde en werkelijke lasten en baten opgenomen. Naast de gangbare begrotingsposten spelen voor het beoordelen van de totale financiële positie van de gemeente ook zaken een rol die niet direct uit de begroting en jaarrekening blijken of ontwikkelingen die de budgetten onder grote druk kunnen zetten. In dit document wordt expliciet naar voren gekeken. Deze risico's zijn organisatiebreed in kaart gebracht.

Risico-inventarisatie

Organisatiebreed heeft een risico-inventarisatie plaatsgevonden. Deze is als volgt opgebouwd:

- Korte beschrijving van het risico;
- Het financiële effect / kans / risicobedrag;
- Eventueel te nemen beheersmaatregelen.

Bij de korte beschrijving van het risico wordt er op hoofdlijnen toegelicht wat het risico behelst. Vervolgens vindt er op basis van de beschikbare informatie daar waar mogelijk een inschatting plaats van het financiële effect inclusief de mate van zekerheid dat het risico zich gaat voordoen. Dit resulteert in het risicobedrag. Niet alle risico's zullen zich tegelijkertijd voordoen, zodat de aan te houden buffer lager kan zijn dan het totaal van alle risicobedragen. De mate van zekerheid wordt aangeduid met laag (10%), gemiddeld (20%), hoog (50%) en zeer hoog (75%). Het aan te houden weerstandsvermogen (= benodigde buffer) om het risico af te dekken wordt berekend door het risicobedrag te vermenigvuldigen met de kans (mate van zekerheid).

De beheersmaatregelen hebben als doel om te voorkomen dat het risico zich daadwerkelijk voor zal doen dan wel om de gevolgen van het zich daadwerkelijk voordoen te beperken. Te denken valt aan aanpassing van beleid, het invoeren van extra interne controles, verzekeringen enz.

De uitkomsten van de risico-inventarisatie hebben wij geclusterd in vijf categorieën:

1. Aansprakelijkheid en planschade
2. Minder inkomsten door tegenvallende economie
3. Nieuwe wetten en regelingen of opgelegde kortingen vanuit het rijk
4. Bedrijfsmatige risico's
5. Gemeenschappelijke regelingen

De uitkomsten van de risico-inventarisatie zijn besproken in het MT en college van B&W. De gemeenteraad is geïnformeerd over deze uitkomsten. De risico's zijn gekwantificeerd en per risico is bepaald welk weerstandsvermogen benodigd is om het risico te kunnen opvangen. Voor een aantal posten is de omvang van het risico niet te kwantificeren. Bij de bepaling van het benodigd weerstandsvermogen hanteren wij voor deze posten een "soort overdekking" van 10%.

Totaal overzicht risico's (benodigd weerstandsvermogen) begroting 2017

Omschrijving risico	Beheers- maatregel	Financieel effect	Kans	Bedrag te reserveren
1. Aansprakelijkheid				
Schadeclaims onrechtmatige overheidsdaad	verzekering	pm	pm	pm
Aansprakelijkstellingen	verzekering	€ 50.000	10%	€ 5.000
2. Minder inkomsten door tegenvallende economie				
Leges omgevingsvergunning	Jaarlijkse actualisering raming	€ 150.000	50%	€ 75.000
Overloop grondexploitatie	Actief risico-management	pm	pm	pm
3. Nieuwe wetten en regelingen of opgelegde kortingen vanuit het Rijk				
Algemene uitkering	Ontwikkelingen nauwlettend volgen	€ 300.000	20%	€ 60.000
Decentralisatie AWBZ/WMO	Monitoren	€ 235.200	75%	€ 176.400
Decentralisatie Jeugdzorg	service-	€ 434.700	75%	€ 326.000
Decentralisatie Participatiewet	organisaties en lokale aanpak	€ 177.700	75%	€ 133.300
Vennootschapsbelasting overheidsbedrijven		pm	pm	pm
4. Bedrijfsmatige risico's				
Veranderd risicoprofiel personeel en organisatie		€ 100.000	50%	€ 50.000
Reorganisatie buitenruimte				€ 28.300
Integriteit, onregelmatigheden en frauderisico's	Integriteitbeleid, waarden, fraude-risicoanalyse	pm	pm	Pm
Winst en dividenduitkeringen ondernemingen		€ 377.300	10%	€ 37.700
Gemeentegaranties excl GR-en		€ 8.498.600	10%	€ 849.900
<i>Gemeentegaranties GR-en (zie risico bijdragen GR-en)</i>		<u>€ 6.113.000</u>	<i>n.v.t.</i>	
<i>Totaal gemeentegaranties</i>		<u>€ 14.611.600</u>		
ROM D		€ 61.000	50%	€ 30.500
Inflatieontwikkeling loon- en prijsstijging		pm	pm	pm
Renteontwikkeling		€ 488.750	20%	€ 97.800
Grootchalig incident (bevolkingszorg)		€ 200.000	20%	€ 40.000
5. Gemeenschappelijke regelingen				
Bijdragen GR-en met gemiddeld risico	Sturing- en	€ 398.000	20%	€ 79.600
Bijdragen GR-en met hoog risico	toezicht	€ 949.400	50%	€ 474.700
Bijdragen GR-en met zeer hoog risico	arrangementen	€ 0	75%	€ 0
Benodigd algemeen weerstandsvermogen, excl. PM posten				€ 2.464.200
<i>Buffer ter dekking van de pm posten</i>			10%	<i>€ 246.400</i>
Totaal benodigd algemeen weerstandsvermogen				€ 2.710.600

Wijzigingen ten opzichte van de Perspectiefnota 2017 (PPN2017)

In onderstaande tabel is de ontwikkeling van het risico-profiel van de gemeente Alblasserdam weergegeven:

	Begroting 2017	Perspectiefnota 2017
Benodigd weerstandsvermogen:		
- algemeen	2.710.600	2.621.200
- grondexploitatie	317.000	317.000
Totaal	3.027.600	2.938.200

De belangrijkste wijzigingen ten opzichte van de PPN 2017 zijn:

- Het benodigd weerstandsvermogen voor de 'Decentralisaties AWBZ/WMO, Jeugdzorg en Participatiewet' is geactualiseerd op grond van de geraamde rijksbijdragen voor 2017 en is € 23.900 hoger dan bij de PPN 2017.
- Het benodigd weerstandsvermogen voor het renterisico is ingeschat op € 97.800. Dit was in de PPN 2017 nog als pm-post meegenomen.
- De overige mutaties (inclusief de buffer voor pm-posten) resulteren in een lager benodigd weerstandsvermogen van € 32.300.

De verschillende risico's worden hierna verder toegelicht.

Toelichting op geïdentificeerde risico's

1. Aansprakelijkheid:

Schadeclaims onrechtmatige overheidsdaad

Beschrijving van het risico

De gemeente wordt steeds vaker geconfronteerd met schadeclaims. Ook landelijk is de claimbewustheid de afgelopen jaren fors toegenomen. De gemeente is verzekerd voor wettelijke aansprakelijkheid. De maximale dekking per geval voor personen en zaakschade bedraagt € 5.000.000 (het eigen risico bedraagt € 2.500) en voor vermogensschade € 1.250.000.

Momenteel loopt voor een claim die door een aannemer is ingediend inzake Vinkenwaard Noord een arbitrage zaak. De juristen van het JKV ondersteunen ons bij deze zaak. Het JKC heeft nog geen inschatting van de omvang van een eventuele schade.

Financieel effect / kans /risicobedrag

Gelet op de hoogte van het bedrag is de kans dat dit overschreden wordt beperkt. De exacte hoogte van dit bedrag is niet in te schatten.

Beheersmaatregelen

We overleggen actief met verzekeringen over lopende zaken. In lopende zaken laten ondersteunen door advocaten en juristen van het SCD (JKC) en/of derden.

Aansprakelijkstellingen

Beschrijving van het risico

De gemeente is in een gering aantal zaken aansprakelijk gesteld voor schade geleden door burgers of bedrijven. Het gaat om gevallen van letselschade en zaakschade met uiteenlopende oorzaken.

Financieel effect / kans /risicobedrag

Het bedrag van de aansprakelijkstellingen is niet in alle gevallen bekend maar naar schatting is het totale financiële risico niet hoger dan € 50.000. Op basis van ervaringsgegevens is het risico beperkt (laag).

Beheersmaatregelen

De gemeente is verzekerd voor wettelijke aansprakelijkheid.

2. Minder inkomsten door tegenvallende economie:

Ontwikkeling van de leges omgevingsvergunning

Beschrijving van het risico

Het grootste onderdeel van de inkomsten van de leges omgevingsvergunning vormen de bouwgerelateerde leges. De realisatie van begrote bouwleges is voor een belangrijk deel afhankelijk van de planning van grotere complexe projecten. Vertragingen daarin leiden tot een verschuiving van de inkomsten tussen de jaren dan wel het vervallen van geraamde inkomsten. De voorgaande jaren is duidelijk geworden dat het aantal grote bouwgerelateerde aanvragen is afgenomen en de verwachting is dat deze trend zich voortzet. Deels vanwege de economische situatie en deels vanwege de afgenomen beschikbaarheid van grote bouwlocaties.

Op grond van een meerjarenraming van de leges omgevingsvergunning voor de grotere en complexe projecten verwachten wij een structurele forse daling van de inkomsten van € 175.000 structureel vanaf 2018 oplopend tot € 350.000 structureel vanaf 2020. In de Begroting 2017 en meerjarenraming 2018-2020 is deze lagere structurele opbrengst financieel verwerkt. In het weerstandsvermogen houden wij rekening met het risico van lagere opbrengsten als gevolg van vertragingen die leiden tot een verschuiving van inkomsten tussen jaren.

Financieel effect / kans / risicobedrag

De afgelopen jaren is sprake geweest van forse schommelingen tussen begrote en gerealiseerde bouwleges. Omdat de omvang van de bouwleges een forse inkomstenbron is van Alblasterdam, is het effect van deze schommelingen op de begroting relatief groot.

De omvang van het risico op lagere opbrengsten schatten wij in op € 150.000.

Kans: 50% (hoog)

Beheersmaatregelen

Allereerst is afgesproken dat de legesbegroting voortaan jaarlijks wordt geraamd op basis van toekomstige grotere bouwprojecten en prognose reguliere aanvragen. Daarnaast wordt jaarlijks meerjarig een doorkijk opgesteld.

Overloop grondexploitatie

Beschrijving risico

Binnen de grondexploitatie loopt de gemeente risico's die afgedekt worden door de algemene reserve grondexploitatie. Het kan zijn dat er sprake is van een risico dat zo groot is dat dit zelfs de algemene reserve grondexploitatie overstijgt. De algemene reserve dient dan als achtervang.

Financieel effect / kans / risicobedrag

In de paragraaf grondbeleid in de begroting 2017 is de inschatting van de risico's voor de grondexploitatie weergegeven. Voor de grondexploitatie bedraagt het benodigde weerstandsvermogen € 317.000. De verwachte beschikbare weerstandscapaciteit voor de grondexploitatie bedraagt € 1.618.000. De ratio weerstandsvermogen voor de grondexploitatie bedraagt 5,1 en is ruim voldoende om de gekwantificeerde risico's op te kunnen vangen. Voor de achtervang in de algemene reserve is het risico als PM post meegenomen.

Beheersmaatregelen

Actief risicomanagement bij grondexploitatie.

3. Nieuwe wetten en regelingen of opgelegde kortingen vanuit het rijk:

Algemene uitkering en herijking gemeentefonds

Beschrijving van het risico

Een belangrijk deel van de gemeentelijke inkomsten wordt via de algemene uitkering, specifieke uitkeringen en brede doeluitkeringen van het Rijk ontvangen. Dit betekent dat het gemeentelijke beleid erg gevoelig is en blijft voor rijksmaatregelen die deze geldstromen beïnvloeden.

Financieel effect / kans / risicobedrag

In de begroting 2017 is de raming van de algemene uitkering gebaseerd op de meicirculaire 2016. Op grond van ervaringscijfers schatten wij de impact van een mogelijk nadelige bijstelling van de algemene uitkering in op circa € 300.000.

Risicobedrag: € 300.000

Kans: gemiddeld (20%)

Beheersmaatregelen

De ontwikkelingen met betrekking tot de algemene uitkering worden nauwlettend gevolgd. Circulaires worden op gevolgen bezien.

Decentralisaties AWBZ/WMO, Jeugdzorg en Participatiewet

Beschrijving risico

Door samen te werken in Drechtsteden en Zuid-Holland Zuid in het kader van de jeugdzorg, Wmo/AWBZ en werk en inkomen kunnen we onder andere risico's delen, innoveren, kokers doorbreken, ambtelijke kracht bundelen en optimaal profiteren van onze lokale kracht. Conform onze inbreng bij het Sociaal maatschappelijk bestuursakkoord zullen wij initiatieven gericht op operationele verbeteringen die samenhangen met de 3d's op lokaal niveau voortzetten dan wel uitbreiden om daarmee de scherpste van de op handen zijnde bezuinigingen enigszins te mitigeren.

Samenwerking in de uitvoeringsorganisaties levert voor de deelnemende gemeenten voordelen op de volgende onderdelen:

- kosten: juiste financiële sturing en beheersing van kosten, door bundeling van budgetten en risico's, gezamenlijke inkoop en uitvoering van gestandaardiseerde processen en producten
- kwaliteit: bundeling van kennis leidt tot hoog niveau dienstverlening
- vergroten slagkracht: samenwerking biedt de mogelijkheid om de benodigde expertise in gezamenlijkheid te organiseren

GEHEIM

Financieel effect / kans / risicobedrag

Voor de bepaling van het benodigd weerstandsvermogen voor de decentralisaties gaan wij uit van een impact van 10% van de rijksbudgetten voor de gemeente Alblasserdam. De kans op een tekort schatten wij in de eerste drie jaren (2015 t/m 2017) van de decentralisaties in op zeer hoog. Op grond van de minimaal verwachte ratio van het weerstandsvermogen in de periode 2017-2020 bepalen wij de beschikbare weerstandscapaciteit die daadwerkelijk wordt aangehouden voor de decentralisaties. Vervolgens zetten wij de per oktober 2016 bekende kwantificeerbare risico's met betrekking tot de decentralisaties af tegen de 'theoretisch' bepaalde beschikbare weerstandscapaciteit. In ieder document in de P&C cyclus actualiseren wij de 'foto' van het risico-profiel van de decentralisatie.

Het risicoprofiel voor de decentralisaties in 2017 is als volgt weer te geven:

Onderwerp	Budget Sociaal domein 3D's	Risico-profiel 2017	Kans: (zeer hoog 75%)	Benodigd weerstands-vermogen	Beschikbare weerstands-capaciteit (= vangnet-functie) bij ratio van 2,3 (2017-2020)	Benodigde risicobuffer op grond van per oktober 2016 beschikbare informatie
AWBZ/WMO	2.352.000	235.200	75%	176.400	405.700	49.500 + PM
Jeugdzorg	4.347.000	434.700	75%	326.000	749.800	190.000 + PM
Participatiewet	1.777.000	177.700	75%	133.300	306.600	PM
Totaal		847.600		635.700	1.462.100	703.220 + PM

- **AWBZ/WMO**
Voor de WMO bestaande taken en de nieuwe taak begeleiding/persoonlijke verzorging is de omvang van de risico's op een tekort ingeschat op € 49.500. Dit betreft een taakstellende besparing op de apparaatskosten SDD in de begroting 2017. De serviceorganisatie hanteert nu de beschikbare rijksmiddelen nog als taakstellende begroting. Er wordt gewerkt aan een reële (meerjaren)raming van de lasten. Verder is besloten dat in 2017 de eigen bijdragen op onderdelen zijn vervallen. Uitgangspunt is dat dit mogelijk is binnen de bestaande budgetten.
- **Jeugdzorg**
In het Algemeen Bestuur van 10 maart 2016 is de geactualiseerde risico-inventarisatie voor de jeugdzorg vastgesteld. Het Alblasserdamse aandeel hierin is € 190.000. De bekende risico's blijven vooralsnog binnen het bedrag van de benodigde risicoreservering. Bij de 2e bestuursrapportage 2016 en van de serviceorganisatie wordt de risico-inventarisatie weer geactualiseerd. Dit betreft nog de risico-inventarisatie voor het jaar 2016. Voor het jaar 2017 dient nog een risico-inventarisatie te worden opgesteld.
- **Participatiewet**
Er is geen kwantificering van de risico's opgesteld voor de participatiewet.

Het totaal van de beschikbare weerstandscapaciteit voor de drie decentralisaties is per saldo toereikend. In de bestuursrapportages 2017 volgen wij de ontwikkeling van het risicoprofiel van de decentralisaties op de voet.

Beheersmaatregelen

Gestreefd wordt naar een zo doelmatig mogelijke transformatie. De stuurgroepen WMO en Jeugd monitoren voortdurend de financiële effecten. In periodieke financiële rapportages worden de ramingen bijgesteld op grond van steeds actuelere informatie (bijvoorbeeld uit Vectis, offerte analyses, afgesloten contracten etc.). Het college van burgemeester en wethouders informeert de raad periodiek via raadsinformatiebrieven.

Wet vennootschapsbelasting (VPB) overheidsbedrijven

Met ingang van 1 januari 2016 is de Wet vennootschapsbelasting overheidsbedrijven ingevoerd. Op dit moment hebben wij nog geen inzicht in de mogelijke financiële effecten op de begroting 2017-2020. Wij hebben een inventarisatie uitgevoerd van de mogelijk belastingplichtige activiteiten. In het 4^e kwartaal 2016 wordt gewerkt aan een inschatting van de fiscale openingsbalans per 1-1-2016. Een inschatting van het fiscale resultaat 2016 wordt opgesteld bij het opstellen van de jaarrekening 2016 in voorjaar 2017. Vervolgens zullen wij in het najaar van 2017 voor het eerst een aangifte VPB indienen over het jaar 2016. De uitkomsten van dit traject zullen worden gebruikt om een inschatting te maken van de financiële effecten van de VPP in de jaren 2017 en verder.

4. Bedrijfsmatige risico's:

Veranderd risicoprofiel personeel en organisatie: toegroeien naar een flexibele netwerkorganisatie

Beschrijving risico

De organisatie is volop in beweging en ontwikkelt zich tot een flexibele netwerkorganisatie. Verdere professionalisering en flexibilisering van de organisatie is een voorwaarde om in te kunnen spelen op de veranderingen in de samenleving. De veranderende omgeving heeft consequenties voor het werkpakket van de gemeente, de wijze waarop dat wordt uitgevoerd en de inrichting van de organisatie.

In de organisatie spelen de volgende organisatieontwikkelingen:

- Het verder vormgeven van de huidige afdeling Buitenruimte naar de afdeling Buitenruimte 'nieuwe stijl'. De omvorming richt zich op de volgende peilers: vermindering van de beleidscapaciteit, meer inzet van medewerkers van Drechtwerk, specialistisch werk zelf doen of regionaal organiseren.

De ontwikkelingen in en om Alblasserdam hebben tevens impact op de werkdruk/beleving van de ambtelijke organisatie, going concern en doorontwikkeling lopen samen op. Dit heeft nog niet geleid tot een ziekteverzuimpercentage dat (veel) hoger ligt dan in voorgaande jaren. Daarnaast vergen de uitvoering en de richting zoals geschetst in het Alblasserdamse koersdocument van juni 2012 en in de visie "samenwerken in de Drechtsteden" deels andere vaardigheden en competenties dan die aanwezig zijn bij medewerkers in de organisatie. De organisatieontwikkelagenda waarin de organisatiedoelen zijn beschreven, sluit hier daarom nauw op aan. Door ontwikkeling van medewerkers op vier niveaus van medewerker, team, afdeling en organisatie werken we aan de netwerkorganisatie Alblasserdam.

Financieel effect / kans / risicobedrag

Bedrag: € 100.000

Kans van voordoen: 50%

Beheersmaatregelen

- Het Managementteam van Alblasserdam werkt aan een strategische personeelsplanning (SPP) om de risico's goed te kunnen volgen en een goede match te kunnen maken tussen kwalitatieve doelen en het daarvoor benodigde personeel. Begin 2014 is binnen de Drechtsteden het instrument van SPP uniform zijn ingevoerd, mede naar aanleiding van afspraken daarover in het (concept)Regionaal Sociaal Plan. Alblasserdam werkt verder toe naar een personeelsbestand dat voldoende flexibel en divers is opgebouwd zodat we afdelingsoverstijgende (en regionale) vraagstukken kunnen oppakken.
- Aannee van personeel vindt in principe plaats in de vorm van het sluiten van jaarcontracten.
- Het organisatieontwikkelingstraject is erop gericht om benodigde competenties van medewerkers verder te ontwikkelen.

Ondanks deze inspanningen blijven risico's aanwezig als de gewenste personele beweging minder snel gaat dan als gevolg van de ontwikkelingen die op gemeenten afkomen noodzakelijk is.

Frictiekosten reorganisatie buitenruimte

Beschrijving risico

Op 1 oktober 2014 is een reorganisatie bij de afdeling buitenruimte geëffectueerd. De financiële effecten op de personele kosten zijn in de begroting 2015 verwerkt in het meerjarenperspectief 2016-2018. In het meerjarenperspectief is rekening gehouden met de frictiekosten volgens de 'beste variant'. Het risico bestaat dat de frictie kosten hoger uitvallen, dan wel dat mogelijke dekking / besparingen (bijvoorbeeld vanwege uistroom naar ander werk) waarmee in de beste variant rekening is gehouden zich niet voordoet. In het weerstandsvermogen is rekening gehouden met dit risico.

Financieel effect / kans / risicobedrag

Varianten frictiekosten	2015	2016	2017	2018
- Beste variant	€ 314.200	€ 109.400	€ 115.800	€ 118.800
- Tussen variant	€ 381.700	€ 176.900	€ 115.800	€ 118.800
- Slechtse variant	€ 683.300	€ 554.800	€ 399.100	€ 399.100
Risicobedrag:				
- verschil tussen beste en tussen variant	€ 67.500	€ 67.500	-	-
- verschil tussen en slechtste variant	€ 301.600	€ 377.900	€ 283.300	€ 280.300
Weerstandsvermogen:				
- Beste en tussen variant (x 40%)	€ 27.000	€ 27.000	-	-
- Tussen en slechtste variant (x 10%)	€ 30.200	€ 37.800	€ 28.300	€ 28.000
Totaal	€ 57.200	€ 64.800	€ 28.300	€ 28.000

Beheersmaatregelen

De volgende beheersmaatregelen zijn getroffen om de frictiekosten zo veel mogelijk te beperken:

- Van werk naar werk begeleiding (VWNW) gedurende een periode van 2 jaar;
- Het MT zet zich in om bovenformatief geplaatste medewerkers gedurende de periode van de VWNW begeleiding kunnen worden gedetacheerd.

In de jaarrekening 2014 is een voorziening getroffen voor de frictiekosten boventalligen. De kosten zijn hierdoor ineens in de jaarrekening 2014 verwerkt op grond van de inschatting van de kosten per 31 december 2014. De risico-inschatting blijft relevant omdat de werkelijke kosten nog kunnen afwijken van deze inschatting. Per 1 oktober 2016 hebben 6 van de 7 boventalligen een andere baan gevonden en is aan 1 medewerker definitief ontslag verleend.

Integriteit, onregelmatigheden en fraude

Beschrijving risico

De maatschappij verwacht van overheden onkreukbaar gedrag. Integriteit en het voorkomen van onregelmatigheden, misbruik en oneigenlijk gebruik en/of fraude zijn randvoorwaarden voor het vertrouwen van de maatschappij in de overheid. De vele incidenten die helaas voorkomen en in de publiciteit komen, schaden het vertrouwen in de overheid en andere organisatie in de semi-publieke sector.

Financieel effect / kans / risicobedrag

De kans en impact zijn zeer lastig in te schatten. Intern is een frauderisico-analyse uitgevoerd voor de belangrijkste processen van de gemeente. Naast het bruto risico is tevens in beeld gebracht welke beheersmaatregelen zijn getroffen om het zich voordoen van een frauderisico te voorkomen dan wel de schade zo veel mogelijk te beperken.

Beheersmaatregelen

De beheersmaatregelen zijn opgenomen in de hiervoor genoemde frauderisicoanalyse.

Winst en dividenduitkeringen ondernemingen

Beschrijving risico

Van een aantal bedrijven ontvangt de gemeente winst-/dividenduitkeringen. Hier loopt de gemeente risico op. Dit betreft de volgende bedrijven:

- Eneco
- BNG
- Huisvuilcentrale Alkmaar

In de begroting 2017 zijn hiervoor bedragen opgenomen en deze ramingen zijn gebaseerd op de meest recente (half)jaar realisatiecijfers uit het verleden en door de bedrijven verstrekte informatie. De uitkeringen zijn echter afhankelijk van de winstmarges die daadwerkelijk worden gerealiseerd.

Financieel effect / kans / risicobedrag

Totale inkomsten € 377.300

Kans van voordoen: 20%

Beheersmaatregelen

Via de reguliere P&C cyclus worden de ontwikkelingen hiervan nauwlettend gevolgd.

Gemeentegaranties (incl. ROM D)

Beschrijving risico

De gemeente heeft over gegarandeerde geldleningen een totaalbedrag van € 66,6 miljoen aan garanties uitstaan. Hiervan heeft € 52,0 miljoen betreft gegarandeerde leningen ten behoeve van woningbouw door vooral Stichting Woonkracht10. Het risicoprofiel voor aanspraak op deze garanties achten we laag. Als gevolg daarvan zijn hiervoor geen voorzieningen getroffen.

Het overige deel van € 14,6 miljoen heeft betrekking op gegarandeerde leningen aan diverse instellingen, zoals bibliotheek sportverenigingen. Hiervan heeft € 6,1 miljoen betrekking op leningen aan Gemeenschappelijke Regelingen. De risico's die hier gelopen worden zijn meegenomen in de paragraaf Gemeenschappelijke regelingen / verbonden partijen. Indien ze hier ook zouden worden geraamd zou het een dubbeltelling zijn. Voor het restant van € 8,5 miljoen bepalen wij het benodigde weerstandsvermogen.

Financieel effect / kans / risicobedrag

Voor de woningbouw leningen heeft de gemeente Alblasserdam een achtervangovereenkomst gesloten met het Waarborgfonds Sociale Woningbouw (WSW). De WSW en achtervang zekerheidsstructuur bestaat uit drie zekerheidsniveaus:

1. primaire zekerheid: financiële (sanerings)steun van het CFV
2. secundaire zekerheid: garantievermogen WSW
3. tertiaire zekerheid: achtervang Rijk en gemeenten

De kans dat er een beroep gedaan wordt op de garantie waarbij de gemeente renteloze leningen moet verstrekken is zeer klein. Indien er een schadegeval ontstaat kan het WSW de betreffende corporatie niet-kredietwaardig verklaren en deze dan op kosten van de andere corporaties laten saneren door het Centraal Fonds Volkshuisvesting (CFV). Verder heeft het WSW zelf ca. € 487 miljoen in kas heeft om een aanspraak te voldoen. Daarna kan het WSW obligo's (ca. 3,2 miljard euro) innen bij corporaties voordat het bij de gemeenten en het Rijk zal aankloppen voor renteloze leningen. Daarnaast kan het WSW van de corporatie die de aanspraak veroorzaakt onderpand opeisen en te gelde maken.

Als het WSW toch wordt aangesproken en renteloze leningen moet sluiten, dan zal het WSW deze leningen in alle gevallen verdelen over de Rijksoverheid (50%) en alle gemeenten (samen ook 50%). Na verloop van tijd zal WSW deze leningen weer terugbetalen. De schade die de gemeente hierdoor oploopt is dus gelijk aan de rente die zij misloopt doordat zij het aan WSW geleende geld niet rentedragend kan wegzetten, c.q. de marktrente die zij moet betalen om het leenbedrag zelf aan te trekken.

Voor de overige gegarandeerde geldleningen (€ 8,5 miljoen) achten wij het risicoprofiel voor aanspraak op deze garanties laag (10%).

ROM D

Beschrijving risico

Op 24 september 2013 heeft de gemeenteraad besloten haar actieve betrokkenheid bij de ontwikkeling van Noordoever te beëindigen. Voor de afwikkeling van Noordoever is een eenmalige bijdrage van € 263.000 geleverd.

Financieel effect / kans / risicobedrag

Er zijn nog een aantal risico's rondom de afwikkeling. Deze zijn gedeeltelijk gekwantificeerd. Het aandeel van Alblasserdam hierin bedraagt € 61.000.

Kans van voordoen: 50%

Beheersmaatregelen

Om het risico op een schadeclaim van ABB te verkleinen is een wijzigingsbevoegdheid opgenomen in het conserverende bestemmingsplan. Hierdoor wordt ABB niet beperkt in haar mogelijkheden om dit gebied in de toekomst te ontwikkelen. Ten aanzien van de procedure met Stolk wordt de gerechtelijke

uitspraak afgewacht. Alblasserdam heeft hier geen actieve rol in, maar wordt via de stuurgroep Noordoevers op de hoogte gehouden van de voortgang.

Inflatieontwikkeling loon- en prijsstijging

Beschrijving risico

In de begroting 2017 zijn de financiële effecten van de nieuwe CAO verwerkt. Het risico bestaat dat werkelijke loon- en overige bedrijfskosten afwijken van de begroting door afwijkende loon- en prijsstijgingen in 2017.

Financieel effect / kans / risicobedrag

PM

Beheersmaatregelen

Volgen van de ontwikkelingen.

Renteontwikkeling

Beschrijving risico

De huidige marktrente van kort en lang geld (looptijd korter respectievelijk langer dan 1 jaar) zijn beide historisch laag te noemen op dit moment. De rente voor langlopende geldleningen schommelt tussen de 2,4% en de 1,6% (10 jaar), terwijl de verschuldigde rente voor kort geld rond de 0,2% schommelt. Voor nieuwe investeringen is voor 2017 2,0% gecalculeerd.

Financieel effect / kans / risicobedrag

Wij lopen renterisico over de nieuw aan te trekken leningen en leningen die een renteherziening hebben. Wij hebben de gevoeligheid van de begroting voor 1% renteverhoging voor de komende 4 jaar bepaald op € 488.750. Wij schatten het risico in op gemiddeld (20%).

Beheersmaatregelen

De renteontwikkelingen worden door de afdeling treasury SCD nauwlettend in de gaten gehouden.

Grootschalig incident waarbij bevolkingszorg noodzakelijk is

Beschrijving risico

Eens in de zoveel tijd vindt er in Alblasserdam een grootschalig incident plaats. Te denken valt bijvoorbeeld aan een grote asbestbrand, grote industriebrand en extreme weersomstandigheden.

Financieel effect / kans / risicobedrag

Bedrag: € 200.000

Kans van voordoen: gemiddeld (20%)

Beheersmaatregelen

Vorbereidingen in preventie, preparatie bij brandweer is up tot date. Rampenplannen zijn in oktober aangepast aan de nieuwe Wet op de Veiligheidsregio's.

5. Gemeenschappelijke regelingen:

Vermogenspositie gemeenschappelijke regelingen

Beschrijving risico

De gemeente participeert in diverse gemeenschappelijke regelingen. Indien een gemeenschappelijke regeling een tekort heeft dat niet binnen het weerstandsvermogen van de gemeenschappelijke

regeling kan worden opgevangen dan worden de deelnemende gemeenten aangesproken om een aanvullende bijdrage.

Financieel effect / kans / risicobedrag

Wij maken onderscheid tussen gemeenschappelijke regelingen met een gemiddeld, hoog en zeer hoog risico, namelijk gebaseerd op de situatie waarin alle risico's zich zouden voordoen. De omvang het risico bedrag is bepaald op 10% van de bijdragen aan gemeenschappelijke regeling die wij aanvullend zouden moeten bijdragen. De bijdragen aan gemeenschappelijke regelingen in het kader van de drie decentralisaties zijn niet meegenomen. De bijdragen voor de serviceorganisaties jeugd en WMO/AWBZ zijn nog niet in de primaire begrotingen van de gemeenschappelijke regelingen opgenomen. Het budget voor de participatiewet was wel al in de bijdragen opgenomen. Hiervoor is een correctie gehanteerd op de bijdragen.

Het totaal van de bijdragen is als volgt gespecificeerd:

GR	Bijdrage	Risico-classificatie
- SCD	1.816.000	Gemiddeld
- OCD	55.000	Gemiddeld
- SDD totaal waarvan AWBZ/WMO/PW *)	10.676.000 <u>3.432.000</u>	
	7.244.000	Hoog
- BD	512.000	Gemiddeld
- GBD	12.000	Gemiddeld
- Algemene dekkingsmiddelen	-/- 22.000	Gemiddeld
Totaal GR Drechtsteden	9.617.000	Zie specificatie hierboven
GR Drechtwerk	161.000	Hoog
GR Dienst Gezondheid en Jeugd	781.000	Hoog
GR Veiligheidsregio ZHZ	1.308.000	Hoog
GR Souburgh	306.000	Gemiddeld
SVHW	168.000	Gemiddeld
Omgevingsdienst ZHZ	1.133.000	Gemiddeld
Gevudo	0	
Totaal	13.474.000	
Totalen per risico-classificatie:	Bijdrage GR	Risico bedrag 10% te kort
- Gemiddeld (20%)	3.980.000	398.000
- Hoog (50%)	9.494.000	949.400
- Zeer hoog (75%)	-	-
	13.474.000	

*) De risico's voor de decentralisaties AWBZ/WMO, jeugdzorg en Participatiewet zijn afzonderlijk bepaald.

Het risico op een tekort bij de SDD is op 'hoog' ingeschat omdat de reserve inkomensvoorziening bij de SDD is gereduceerd tot nihil en een mogelijk tekort op de inkomensondersteuning bij de SDD direct leidt tot een hogere bijdrage van de gemeenten.

Het risico op een tekort bij de veiligheidsregio Zuid-Holland Zuid (VRZHZ) is verhoogd omdat de VRZHZ de taakstellingen voor vernieuwde brandweerzorg mogelijk later realiseert dan waar rekening mee is gehouden in de gemeentelijke begroting en tevens is geconfronteerd met extra lasten als gevolg van autonome ontwikkelingen. Momenteel wordt besluitvorming voorbereid over aanvullende bezuinigingen. Het risico bestaat dat de VRZHZ de extra lasten niet tijdig geheel zelfstandig kan opvangen met bezuinigingen, zonder keuzes te maken die de veiligheid van inwoners en bedrijven raken.

Beheersmaatregelen

Monitoren P&C documenten gemeenschappelijke regelingen.

De SDD zet in op het beperken van toestroom in de bijstand en het bevorderen van uitstroom. Hierbij wordt gekeken naar welke cliënten het snelst uitstromen. Daarnaast worden in het kader van het Drechtstedelijke arbeidsmarktbeleid talloze maatregelen genomen om door scholing de kansen op uitstroom naar werk te vergroten. Door de voorgenomen samenwerking met Drechtwerk zullen de inspanningen en resultaten voor succesvolle plaatsingen, naar verwachting toenemen.

Samenvatting en conclusies

Algemene risico's (excl. grondexploitaties)	Begroting 2017	Perspectiefnota 2017
Totaal benodigd algemeen weerstandsvermogen	€ 2.464.200	€ 2.382.900
<i>Buffer ter dekking van de pm posten</i>	€ 246.400	€ 238.300
Benodigd algemeen weerstandsvermogen met overdekking	€ 2.710.600	€ 2.621.200

In de paragraaf grondbeleid is de inschatting van de risico's voor de grondexploitaties weergegeven. Voor de grondexploitaties bedraagt het benodigde weerstandsvermogen € 317.000 (Perspectiefnota 2017: € 317.000). Het totaal benodigde weerstandsvermogen voor de gemeente Alblasserdam bedraagt € 3.027.600 (Perspectiefnota 2017: € 2.938.200).

Bepaling weerstandscapaciteit

De gemeente heeft middelen beschikbaar om financiële gevolgen op te vangen indien risico's zich daadwerkelijk manifesteren. Onder tegenvallers wordt in de regel verstaan het effectueren van risico's. In de begroting en jaarrekening worden daarom de risico's afgezet tegen de weerstandscapaciteit. De weerstandscapaciteit bestaat uit ruimte op de exploitatiebegroting (stelpost onvoorzien en eventueel onbenutte belastingcapaciteit), ruimte in de reserves en eventuele stille reserves. Primair dienen de algemene reserves als buffer voor financiële tegenvallers. De gemeente Alblasserdam heeft twee grote algemene reserves, namelijk de algemene reserve en de algemene reserve van het Grondbedrijf.

Totaal beschikbare algemene weerstandscapaciteit, exclusief grondexploitaties:

	Begroting 2017	Perspectiefnota 2017
Totaal beschikbaar algemene weerstandscapaciteit	€ 6.244.000	€ 4.096.400

In de paragraaf grondbeleid is vermeld dat de geraamde beschikbare weerstandscapaciteit voor de grondexploitaties € 1.618.000 bedraagt (Perspectiefnota 2017: € 1.257.000). De totale weerstandscapaciteit voor de gemeente Alblasserdam bedraagt € 7.862.000 (Perspectiefnota 2017: € 5.353.400).

Conclusie rondom benodigd weerstandsvermogen

Risico's worden gekwantificeerd en afgezet tegen de weerstandscapaciteit om zicht te krijgen op de toereikendheid van het weerstandsvermogen. Een algemene norm voor de weerstandsratio is niet door de wetgever vastgesteld. Uit de literatuur blijkt wel een veel gehanteerde beoordelingstabel van het weerstandsvermogen:

Categorie	Ratio weerstandsvermogen	Betekenis
A	$> 2,0$	Uitstekend
B	$1,4 < x < 2,0$	Ruim voldoende
C	$1,0 < x < 1,4$	Voldoende
D	$0,8 < x < 1,0$	Matig
E	$0,6 < x < 0,8$	Onvoldoende
F	$< 0,6$	Ruim onvoldoende

In onderstaande tabel is de ontwikkeling van de weerstandsratio van de gemeente Alblasserdam weergegeven:

	Begroting 2017	Perspectiefnota 2017
Weerstandscapaciteit:		
- algemeen	6.244.000	4.096.400
- grondexploitatie	1.618.000	1.257.000
Totaal	7.862.000	5.353.400
Risicoprofiel:		
- algemeen	2.710.600	2.621.200
- grondexploitatie	317.000	317.000
Totaal	3.027.600	2.938.200
Ratio weerstandsvermogen:		
- algemeen	2,3	1,6
- grondexploitatie	5,1	4,0
Totaal	2,6	1,8

Het weerstandsvermogen is uitstekend om de gekwantificeerde risico's op te kunnen vangen.